تکمیلی

حفاظت ویژه از آثار تاریخی اصفهان

فریدون الهیاری

مدیرکل میراث فرهنگی اصفهان

اصفهان بازارهای تاریخی بزرگی را در خودش جای داده، بازار کهن قیصریه یک نمونه این بازارهاست که طول آن بیش از هشت کیلومتر به صورت مسقف است. به‌دلیل حفظ این بنای تاریخی، از سال‌های گذشته برنامه‌ریزی‌های زیادی انجام شده، اما با توجه به این‌که بازار در اختیار بخش خصوصی‌ای است که در آن فعالیت می‌کنند، حفاظت از این بنا به طور مستقیم در اختیار میراث نیست. با این حال بخشی جداگانه در اداره میراث اصفهان به نام حفاظت از بازار تشکیل شده که بر نحوه تغییر کاربری‌ها و فعالیت‌های بخش خصوصی که در موارد زیادی منجر به وقوع حریق و... در بازار می‌شوند، نظارت می‌کند. در همین ارتباط ما هرسال به‌خصوص در فصل تابستان که هوا گرم می‌شود، جلسات مختلفی برگزاری می‌کنیم و با نهادهایی که در کار بهره‌برداری از بازار دخیل هستند مثل هیات امنای بازار، شهرداری، آتش‌نشانی و ... صحبت می‌کنیم. یکی از مهم‌ترین بحث‌هایی که در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته موضوع نصب کپسول‌های آتش‌نشانی و شیرهای آتش‌نشانی در بازار است. با توجه به این‌که در آثار تاریخی آب کاربرد صددرصدی ندارد، ما بیشتر سعی کردیم از کپسول‌های آتش‌نشانی در ابعاد مختلف در بازار استفاده کنیم تا استفاده از آب مانند حادثه حسن‌آباد، باعث آسیب بیشتر نشود. در بخش سایر ابنیه تاریخی استان، تمام بناهایی که در اختیار میراث فرهنگی هستند، هم بیمه هستند و هم به سیستم‌های دفع حریق مجهز شده‌اند، کارکنان برای مقابله با آتش آموزش دیده‌اند و تمام سیستم‌های برقی، کابل‌کشی‌ها، سیم‌کشی‌ها و.... هر چند سال یک‌بار به‌طور کامل عوض می‌شوند و هر سال هم موردبازبینی قرار می‌گیرند.

آغاز مرمت اضطراری قلعه پرتغالی‌های جزیره هرمز

قلعه پرتغالی‌های هرمز که در ضلع شمالی این جزیره و در ساحل دریا قرار دارد، یکی از مهم‌ترین بناهای تاریخی باقیمانده از روزگار تسلط پرتغالی‌ها بر سواحل و جزایر خلیج فارس است. طبق شواهد موجود، این قلعه به فرمان آلفونسو آلبرکرک، دریانورد پرتغالی سال ۱۵۰۷ میلادی، در محلی موسوم به مورنا احداث شده است. معاون میراث فرهنگی هرمزگان در همین ارتباط از آغاز مرمت اضطراری قلعه پرتغالی‌های جزیره هرمز خبر می‌دهد. عباس نوروزی با اشاره به این‌که بالاخره بعد از ۲۰ سال پیگیری و توافقات به عمل آمده با شرکت معدن سرخ، سوله‌ای که در حریم قلعه قرار داشت برداشته شد، می‌گوید: با برداشتن این سوله، نمای ضلع شرقی به میزان هزار متر مربع آزاد شده و در انجام عملیات اضطراری مرمت قلعه تسهیل ایجاد خواهد شد. معاون میراث فرهنگی هرمزگان در ادامه با اشاره این‌که این فاز از مرمت با اعتباری بالغ بر ۱۲ میلیارد ریال انجام می‌شود، می‌افزاید: دوخت و دوز ترک‌ها، جایگزینی سنگ‌های فرسوده و آوار برداری از اقدامات این فاز از مرمت اضطراری بنای قلعه هستند. /جام جم

جام جم با توجه به سانحه آتش‌سوزی میدان حسن‌آباد، از فقدان هماهنگی بین نهادهای ذی‌ربط در اطفای حریق بناهای تاریخی گزارش می‌دهد

اطفای حریق به شیوه باستانی!

عمارت هشت‌گنبد میدان تاریخی حسن‌آباد در تهران چهارشنبه گذشته ۲۳ تیرماه دچار حریق شد

عکس: مهر

اشرفی: آتش‌نشان‌های ما از نحوه اطفای حریق یک بنای تاریخی اطلاعاتی ندارند و به اهمیت و ارزش قسمت‌های مختلف بنا آگاه نیستند و در نتیجه نمی‌دانند که بهتر است از کدام قسمت عملیات مهار را شروع کنند

مینا مولایی

ایران

حالا که درست یک هفته از آتش‌سوزی ساختمان‌های ضلع شمال غربی میدان حسن‌آباد می‌گذرد، حالا که دیگر نه اثری از دود است و نه شعله‌های داغ و سوزان، درست همین حالا که دو گنبد از هشت گنبد قدیمی این میدان تخریب شده و گمانه‌زنی‌ها همچنان درباره علت آتش‌سوزی ادامه دارد، همین جا می‌توانیم دوباره پرونده این آتش‌سوزی را باز کنیم و چشم بچرخانیم دورتادور میدان و بنایی را تماشا کنیم که پنجم اسفند ۱۳۷۶ در فهرست آثار ملی کشورمان به ثبت رسید و حالا بخشی از آن آسیب دیده است؛ آسیبی که می‌توانست کمتر باشد اگر... پشت این اگر، ما می‌توانیم پیش شرط‌های زیادی ردیف کنیم، از مراقبت‌های اصولی و مورد نیاز بناهای تاریخی و حفظ ایمنی آنها مقابل عوامل منجر به آتش‌سوزی گرفته تا نحوه اطفای حریق و خاموش کردن آتش در اثر حوادث احتمالی... موضوعی که می‌تواند دغدغه بزرگی برای همه میراث دوستان کشورمان باشد؛ آن هم وقتی، اسامی تعدادی از بناهای قدیمی و تاریخی در فهرست بزرگ‌ترین آتش‌سوزی‌های سال‌های اخیر کشورمان به چشم می‌خورد! بناهایی که با سهل‌انگاری‌های موجود طعمه شعله‌های آتش می‌شوند و گذشته سرتاسر خاطره آنها در چشم برهم زدنی دود می‌شود و از بین می‌رود.

مهناز اشرفی، رئیس پژوهشکده ابنیه و بافت‌های فرهنگی-تاریخی پژوهشگاه میراث فرهنگی مسؤولی است که به اهمیت این موضوع اشاره می‌کند و به ما می‌گوید: «در رابطه با بناهای تاریخی به لحاظ ضوابط و مقررات موجود و همچنین به لحاظ ارزشی که این بنا دارد، چه از نظر کالبدی، چه از نظر اجتماعی و ارزش‌های ناملموس و... باید توجهات ویژه‌ای را در نظر گرفت و با احتیاط بیشتری با بنا برخورد کرد حتی در نحوه خاموش کردن آتش.»

رئیس پژوهشکده ابنیه و بافت‌های فرهنگی-تاریخی پژوهشگاه میراث با تاکید بر ضرورت اقدامات پیشگیرانه در برابر حوادث احتمالی می‌گوید: «در این رابطه بهتر است بین آتش‌نشانی و سازمان میراث فرهنگی درباره این موضوع تعامل و هماهنگی وجود داشته باشد و در همین زمینه آمادگی‌هایی از قبل در هر دو نهاد وجود داشته باشد.»

اشرفی ادامه می‌دهد: «در رابطه با اطفای حریق، آتش‌نشان‌ها یک سری کدها و ضوابط مشخص دارند ولی وقتی پای یک بنای تاریخی به میان می‌آید، حساسیت‌ها بیشتر و ضوابطی مطرح می‌شود که با اطفای حریق بناهای دیگر متفاوت است. به همین دلیل باید با هماهنگی‌ها و پیش‌بینی‌هایی که از قبل باید انجام شود درباره چند و چون این موارد و ضوابط و خط قرمزهایی که در رابطه با بناهای تاریخی وجود دارد به این مساله پرداخته شود.»

اینجا آب مایه حیات نیست!

رئیس پژوهشکده ابنیه و بافت‌های فرهنگی-تاریخی پژوهشگاه میراث فرهنگی، با اشاره به مساله مهم خاموش کردن حریق با آب می‌گوید: «یکی از روش‌های معمول و سنتی برای اطفای حریق استفاده از آب است ولی ما باید ببینیم آیا این آب در مهار آتش بناهای تاریخی هم موثر است یا بیشتر به آن آسیب می‌رساند؟! مخصوصا وقتی که می‌بینیم حتی خطی که شدت آب روی آجر یک بنای تاریخی می‌اندازد، دیگر هیچ‌وقت قابل جبران نیست.»

اشرفی با تاکید بر این‌که آتش‌نشان‌ها از نحوه اطفای حریق یک بنای تاریخی اطلاعاتی ندارند و به اهمیت و ارزش قسمت‌های مختلف بنا آگاه نیستند و در نتیجه نمی‌دانند که بهتر است از کدام قسمت عملیات مهار را شروع کنند، می‌گوید: «مسلما اولویت‌هایی که برای اطفای حریق یک بنای تاریخی وجود دارد با اولویت‌های یک بنای معمولی یکی نیست و از تجهیزات مورد استفاده گرفته تا پلان مدیریت عملیات، همه چیز متفاوت است و این موضوع فقط با تعامل بین میراث فرهنگی و آتش‌نشانی امکان‌پذیر است.» این تعامل اما به نظر می‌رسد حلقه گمشده‌ای است که در بیشتر حوادث مشابه از راه می‌رسد و در نهایت بیشترین آسیب را به بنای تاریخی می‌زند.

گلایه میراث از تجهیزات نامناسب آتش‌نشانی

از شامگاه چهارشنبه که آتش از دیوارهای طبقه دوم ساختمان حسن آباد بالا رفت و خودش را به سقف رساند، از همان زمانی که ماشین‌های آتش‌نشانی یکی پشت دیگری آژیرکشان از راه رسیدند و با سنتی‌ترین شیوه یعنی استفاده از آب شروع به مهار آتش کردند، حرف و حدیث‌ها درباره نحوه اطفای حریق بناهای تاریخی شروع شد؛ حرف و حدیث‌هایی که سررشته‌شان به خسارت‌های احتمالی ای می‌رسید که نحوه اطفای حریق می‌توانست به بنا وارد کند؛ محسن شیخ‌الاسلامی، معاون میراث فرهنگی استان تهران یکی از افرادی است که درست فردای روز آتش‌سوزی، نسبت به این موضوع ابراز نگرانی کرد و با اشاره به زحمات زیادی که نیروهای آتش‌نشانی برای مهار حریق کشیدند، به این نکته اشاره کرد که از حجم بسیار زیاد آب برای خاموش‌کردن آتش استفاده شده که همین حجم آب، در برخی نقاط بنا سبب آسیب‌دیدگی سقف طبقه پایین شده است.

شیخ‌الاسلامی در توضیح بیشتر به جام جم می‌گوید: «واقعیتش این است که در تجربه میدان حسن‌آباد من این تعامل بین میراث و آتش‌نشانی را ندیدم، من خودم از ساعت ۱۰ شب در صحنه آتش‌سوزی حاضر بودم، اما این‌قدر فضا شلوغ بود، اینقدر اضطراب و استرس سانحه زیاد بود که همه تلاش‌ها فقط در این جهت بود که آتش زودتر اطفا شود.

متاسفانه در اطفای حریق هم این‌قدر از آب استفاده کردند که خود این موضوع یکی از عوامل تخریب بیشتر بنا شد، گرچه که چاره‌ای هم نبود و آتش باید مهار می‌شد، اما آن چیزی که در صحنه شاهد بودم این است که امکانات سیستم آتش‌نشانی مملکت در حدی نیست که پاسخگوی اطفای حریق بناهای تاریخی باشد؛ البته این موضوع در تخصص من نیست، اما به نظر می‌رسد اگر در همین میدان حسن‌آباد، بخش عمده آتش اول در طبقه اول بود، یعنی جایی که هم خرک‌های چوبی داشت و هم مواد آلی اشتعال‌زا، آتش را در همین قسمت با سیستمی غیر از آب مهار می‌کردند، یا حداقل از حجم کمتری از آب استفاده می‌شد، سقف پایین نمی‌آمد و باعث نمی‌شد طبقه پایین هم تخریب شود.

با این حال من شاهد زحمت دوستان آتش‌نشانی بودم و زحمت‌شان را زائل نمی‌کنم، اما باز هم می‌گویم امکانات ما برای چنین حادثه‌هایی کم است و قاعدتا آتش‌نشانی می‌تواند به جای آب با کف یا فوم یا هرچیزی که باعث شود اکسیژن کمتری به آتش برسد، آن را مهار کند.»

شیخ‌الاسلامی با تاکید بر ضرورت به‌وجودآمدن تعامل بیشتر می‌گوید: «فکر می‌کنم این قضیه باید در سطح سازمان میراث فرهنگی و در بخش ستادی انجام شود، چراکه سیاستگذاری درباره نوع مواجهه با حادثه در ابنیه تاریخی، یک کار ستادی است و مسؤولان آتش‌نشانی و میراث درحد کلان در باره این موضوع باید با هم تعامل داشته باشند و نظری مشترک درباره سیستم‌های اطفای حریق برسند.»

اولویت ما، جان و مال مردم است

گفت‌وگو

جلال ملکی، سخنگوی سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی شهرداری تهران برای همه آنهایی که ماجرای اطفای حریق ساختمان پلاسکو را به‌طور زنده از تلویزیون دنبال می‌کردند، چهره آشنایی است؛ مدیری که در عملیات اطفای حریق بنای تاریخی حسن‌آباد هم مثل خیلی از حادثه‌های دیگر حضور داشت و برای ما از تجربیات این اطفای حریق گفت.

بین آتش‌نشانی و میراث فرهنگی در رابطه با اطفای حریق بناهای تاریخی هماهنگی وجود دارد؟

بچه‌های میراث که در این زمینه تخصصی ندارند و طبیعی هم هست؛ ضمن این‌که من آن شب آنجا بودم و از بچه‌های میراث کسی را ندیدم، البته تاکید می‌کنم که ندیدن من دلیل بر نبودن آنها نیست اما برایم جالب است که حتی خبرنگاران خود میراث هم چند بار به من مراجعه کردند و سراغ مسؤولان میراث را گرفتند! حتی تا ساعت ۴-۳ فردای حادثه هم باز من آنها را در میدان حسن‌آباد ندیدم.

بچه‌های شما با روش‌های اطفای حریق یک بنای تاریخی آشنا هستند؟

بچه‌های ما در این محدوده مرکزی شهر با توجه به تسلط و اشرافی که به ساختمان‌های قدیمی دارند، به تجربه این مهارت را به‌دست آورده‌اند که به چه صورت باید با ساختمان‌های قدیمی رفتار کنند تا خسارتی به آنها نرسد، مگر این‌که در این بین اتفاقات عجیب و غریبی بیفتد. در همین ساختمان حسن‌آباد هم سقف چون چوبی بود آتش گرفت و متاسفانه بخش زیادی از آن از بین رفت، با این حال ما با رعایت همه اصول اقدام به اطفای حریق کردیم، مثلا توجه به این‌که این ساختمان قدیمی است و هر آن احتمال ریزش دارد و نباید با ورود نفرات اضافه بار اضافی به آن وارد کرد.

برنامه خاصی برای اطفای حریق داشتید؟

ببینید، وقتی به ما اطلاع دادند تمام سقف شعله‌ور بود و یکی از گنبدها به‌طور کامل ذوب شده بود، بقیه ساختمان هم در دل آتش بود. به همین دلیل برنامه ما در مرحله اول تحت کنترل درآوردن آتش بود با حداقل میزان آب، که این بخش از عملیات حدود ۴۵ دقیقه طول کشید، بعد در مرحله لکه‌گیری ما تعداد سرلوله‌ها را کم کردیم و به اصطلاح آب را اسپری می‌کردیم تا با فشار به بنا برخورد نکند. در نهایت هم موفق شدیم با به‌کار گرفتن همه تدابیر عملیاتی مناسب با ساختمان‌های قدیمی کاری کنیم که نمای اصلی و دیواره جلو با پنجره‌ها و ستون‌ها و... حفظ شود که البته به خاطر شدت حرارتی که بوده نیاز به مقاوم‌سازی و مرمت دارند. الان این ساختمان سرپاست و این یعنی ما کارمان را خوب انجام دادیم، هیچ مصدوم یا فوتی‌ای هم نداشتیم.

فکر نمی‌کنید اگر از بچه‌های میراث فرهنگی کمک می‌گرفتید شاید عملیات با خسارت کمتری به پایان می‌رسید؟

من با این‌که در حوادث زیادی بوده‌ام تا حالا اصلا بچه‌های میراث را ندیده‌ام، حالا شاید یکی از مدیران میراث آمده یک گوشه ایستاده نگاه کرده اما من کسی را ندیدم، آن شب هم از بچه‌های شورای شهر و شهرداری خیلی‌ها آمدند، اما اگر از میراث فرهنگی عزیزی هم بود باید می‌آمد خودش را به فرمانده عملیات معرفی می‌کرد و بالاخره یک صحبتی بین آنها می‌شد. در همین میدان حسن‌آباد حدود چهار سال قبل هم ما یک سانحه آتش‌سوزی در ضلع جنوب غربی داشتیم که آن موقع هم از بچه‌های میراث خبری نبود.

البته شاید در روزهای عادی با بعضی مدیران ما جلساتی داشته باشند اما در محل عملیات حضور ندارند و حضور هم داشته باشند اصلا نمی‌توانند به آتش‌نشان‌ها بگویند که مثلا اول اینجا را خاموش کن و اینجا ارزش بیشتری دارد! ما در صحنه عملیات به فکر این هستیم که جان و مال مردم حفظ شود، یعنی اولویت مهار آتش‌سوزی را برای ما خود عملیات تعیین می‌کند مثلا اگر به ما بگویند این قسمت سمت راست با ارزش‌تر است اول اینجا را خاموش کنید و ما ببینید در قسمت دیگر دو انسان طعمه حریق شده‌اند، قطعا نمی‌توانیم سراغ جایی که میراث نشانی آن را داده برویم و اینها را رها کنیم.

پس کلا حضورشان از نظر شما ضروری نیست؟

دقیقا حرف من همین است، زمان آتش‌سوزی نیازی نیست مدیران میراث هم بیایند، چون این بنای تاریخی دیگر آتش گرفته، مدیری که مسؤولیت دارد باید قبل از آتش‌سوزی می‌آمده از این بنا دیدن می‌کرده، باید موانع خطرساز را از این بنا دور می‌کرده، کارشناسانش را می‌فرستاده تا کسی نتواند در یک ساختمان قدیمی و تاریخی انبار کالا درست کند که منجر به آتش‌سوزی شود. واقعیت این است که ما اصلا توقعی نداریم که اینها حضور داشته باشند، چون اولا تخصصی در اطفای حریق ندارند و ضمنا ممکن است حضورشان دست و پاگیر باشد.

طراح: بیژن گورانی

جدول شماره ۵۴۳۸

جدول عادی

افقی: ۱) بزرگوار- رمان جاودانه لئو تولستوی روسی- مخفف اینک ۲) گل سرخ- برنامه نمایشی و ترکیبی با محوریت طنز در شبکه نسیم سیما- پشت سر هم ۳) پرنده‌ای افسانه‌ای- برجستگی داخل مهره- شرط‌بندی ۴) آسیب جسمی یا روحی- لقب حضرت عیسی(ع) ۵) ادعا- بخت- خودروی زرهی ۶) آنچه وجود واقعی دارد- سبقت گرفتن در اینجا ممنوع است- هراس ۷) مفلوج- جنس پیست‌های دو و میدانی- پایتخت کانادا ۸) بی‌بهره- موسس سلسله هخامنشی- گیاه ۹) نام‌ها- چهره- نیمی از دنیا! ۱۰) میان- ضروری- بیش از حد لزوم ۱۱) خیاط قدیم- شهر هسته‌ای- بالاپوش قدیمی ۱۲) از شاگردان بوعلی سینا- بلدرچین ۱۳) هدف- چاه‌کن- مسؤول چاپارخانه در دوره مغول ۱۴) پایگاه- پیش‌پرداخت- عضو رونده ۱۵) جانشین او- صداقت عامیانه- منزل آذری.

عمودی: ۱) فرستادن- آهار- مرکز جمهوری آذربایجان ۲) بت عصر جاهلی- عاطفی- یار همایون ۳) همدل و هم‌عقیده- بازده ۴) تکراری- پدرمرده- بیمار ۵) حرکتی در ژیمناستیک- نوعی مسلسل دستی سبک- جدید ۶) هنوز جفت نشده! - ارث- روزها ۷) دلواپس- پارچه مشبک- رقیبان ۸) یکی از سه حالت ماده- انقلابی عصر مشروطه و ملقب به سردار ملی- بندری در جنوب شرقی فرانسه ۹) فراوانی- سیاره زهره- بخشی از جهان که انسان در ساختن آن دخالت نداشته است ۱۰) خوش‌اندام- همسایه خمین و اراک- حرف ندا ۱۱) گونه- اکنون- میکروسکوپ ۱۲) متحیر- بی‌کس- زیرک ۱۳) دوستدار مطالعه- پول امارات ۱۴) همسایه چین- ویزا- پرچین ۱۵) دشمنی کسی را در دل داشتن- نوعی پارچه براق و لطیف- چند بیت.

جدول ویژه

افقی: ۱) از ابزار آزمایشگاهی- بیماری تب مالت- چوبدستی رزمی ۲) تکرار حرفی- پادشاه اساطیری توران که به دست اسفندیار کشته شد- تنبل ۳) بخش پایانی- پناهگاه- پزشک ۴) از پیامبران بنی‌اسرائیل- نوعی دسر شکلاتی ۵- شکستگی در سنگ- مبتلا به بیماری پیسی- برداشت خاص ۶) فست‌فود آبادانی- سازمان جهانی خواربار و کشاورزی- چپ چشم ۷) واحد بازی بدمینتون- ماشین چاپ خودکار- سرشت و نهاد ۸) گوشواره - همه وجود آدمی - فیلسوفان ۹) بی‌همتا- کلید انتخاب مسیر الکتریکی- مساوی ۱۰) نهر- دگرگونی- عکس‌العمل ۱۱) آرزوها- اشاره به دور- از حروف مقطعه قرآن ۱۲) وسیله‌ای برای معاینه مجرای گوش- نام کوچک نوبل ۱۳) گل سرخ- نسیم شب- از اجزای تخم مرغ ۱۴) دلیل و نشانه- از طوایف ترکمن- چهره ۱۵) قیمت بازاری- بنیانگذار مکانیک سیالات- دادگر.

عمودی: ۱) شکمو- دیگر- از مقام‌های کلیسایی ۲) چین و چروک- نوعی مبادله اطلاعات- پارچه مشبک ۳) همسر گزیدن- تذکر ۴) ژرف‌اندیشی- خوراک قناری- شهری در ایتالیا ۵) رویکرد- دشنامگو- آقای آلمانی ۶) برنج گیلانی- ناامید شدن- نوعی ماهی استخوانی خلیج فارس ۷) سخت‌سرامروزی- بزدل- شبکه‌ای رادیویی ۸) قدرت مالی- لقب حضرت آدم(ع)- آینده ۹) گاوآهن- سازمان کشورهای صادرکننده نفت- اضافه ۱۰) فطری- بنایی مشهور در پاریس به یاد پیروزی‌های ناپلئون- کافی ۱۱) پوستین- گل خشک‌شده - بسیار سخت و مشکل ۱۲) کافر- تحریک‌کننده- افراشته ۱۳) نوعی الیاف مصنوعی- نداده‌نده ۱۴) خمره - رشته‌فرنگی- من... تو را زدست آسان ندهم ۱۵) کاربلد- عددی یک رقمی- ناشناخته.

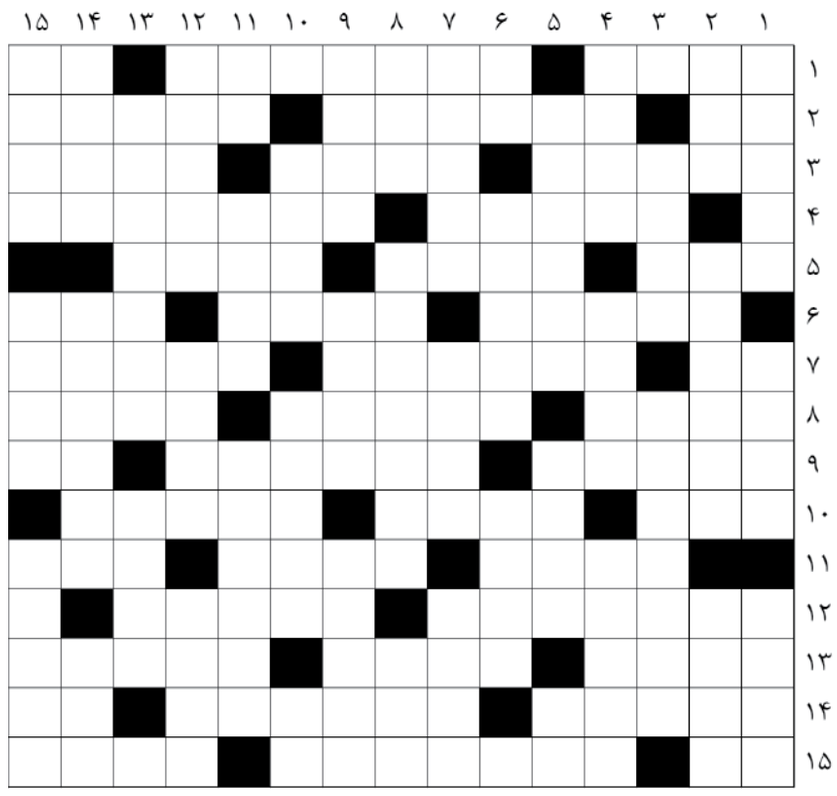

حل جدول عادی شماره ۵۴۳۷

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	ف	ن	چ	■	ل	غ	ز	ا	ن	■	ر	ب	و	د	ن
۲	و	ا	ل	د	ه	■	ا	ر	ی	ح	ا	■	ج	ه	ت
۳	ق	■	ت	و	ب	ر	ه	■	ش	ا	ی	ع	ه	■	ی
۴	ل	و	ک	س	■	ا	د	م	ک	ش	■	م	ه	ی	ج
۵	ی	ک	ه	ت	ا	ز	■	د	ر	ی	ب	ل	■	ز	ه
۶	س	ی	■	ی	خ	د	ا	ن	■	ه	ی	ک	ل	ی	■
۷	ا	ل	ن	■	ت	ا	ج	ی	ک	■	ا	ر	ا	د	ت
۸	ن	■	ک	ن	ا	ر	ی	■	ع	ر	ب	د	ه	■	ا
۹	س	ر	ت	ی	پ	■	ل	و	ب	ا	■	ه	ا	ج	
۱۰	■	د	ه	ل	و	ی	■	ا	ه	ا	ن	ت	■	م	ر
۱۱	ی	ی	■	و	س	و	ه	■	ک	ی	ت	ا	ر	و	
۱۲	ا	ف	ا	■	ن	ک	ی	س	ا	■	ر	ه	ا	ن	
۱۳	ی	■	ب	ر	و	ج	ن	■	ف	ر	غ	و	ن	■	ی
۱۴	س	ک	■	ن	ه	ا	ن	ی	■	ر	ن	ک	ر	ز	
۱۵	ه	و	ش	ن	گ	■	ت	ق	د	ی	س	■	ر	م	ی

حل جدول ویژه شماره ۵۴۳۷

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	پ	و	ک	■	و	ی	ر	ا	ژ	■	ن	و	ز	د	ه
۲	ا	ی	ر	م	ا	■	ا	ق	و	ا	م	■	ا	ب	ن
۳	ر	■	ا	ر	ق	ا	م	■	ی	م	ا	ن	ی	■	ر
۴	ن	ق	م	ت	■	و	ا	ر	ی	س	■	ر	و	ا	ج
۵	ا	غ	ت	ب	ا	ر	■	ا	ه	ا	ل	ی	■	م	و
۶	س	و	■	ه	پ	ت	ا	ن	■	ک	ا	م	و	ا	■
۷	ی	د	ی	■	ا	و	س	ت	ا	■	و	ا	ر	س	ی
۸	س	■	ا	ی	ل	ن	ا	■	ه	م	ا	ن	ا	■	ت
۹	■	م	ح	ت	و	ا	■	س	ا	و	ی	ز	■	ق	د
۱۰	س	ا	ک	ش	ن	■	ت	ا	ک	ی	ه	■	ی	م	
۱۱	ک	و	■	ا	ی	ر	ا	ن	■	ا	ه	ر	ی	م	ن
۱۲	ا	د	ا	ب	■	م	ع	ا	ن	د	■	م	ا	ی	و
۱۳	ر	■	ف	د	ر	ا	ل	■	ا	و	ر	ا	ق	■	ا
۱۴	ب	ل	ا	■	ه	ل	ا	ک	و	■	ف	ن	و	ز	
۱۵	ن	ا	ق	ل	ا	■	م	ا	ه	ر	و	■	ت	ه	ی